

УДК 712.2.027

<https://doi.org/10.31713/vt1202526>

Гаркуша В. С., к.т.н., доцент, Симонов С. І., к.т.н., доцент (ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Дніпро, harkusha_v_s@pstu.edu ; simonov_s_i@pstu.edu)

МОТИВУЮЧІ СКУЛЬПТУРИ ЯК ЕЛЕМЕНТ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА

В статті подано аналіз деяких сучасних скульптур як елемента міського середовища. Визначено основні функції скульптури як елемента міської забудови. Розглянуто локації, де розміщення сучасної скульптури є доречним. Подано зображення найбільш відомих сучасних скульптур, які мають естетичну та мотивуючу функцію, а також такі, що мають сакральний сенс. Визначено основні види впливу сучасної скульптури на психологічний стан людей.

***Ключові слова:* скульптура; паблік-арт; паркова зона; міське середовище.**

Вступ. Період кінця XIX – початку XX ст. є початком народження авангардних ідей як в мистецтві, так і в культурі у цілому. Для цього періоду також характерні урбаністичні тенденції, які спричинили масове будівництво однотипних багатоповерхових споруд. Вулична скульптура використовується не тільки як прикраса прибудинкової території приватних будівель, вона також доречна у великих містах. Скульптура відіграє величезну роль у духовному та естетичному збагаченні міського середовища. В наш час скульптура міського ландшафту формується в умовах свободи самовираження, орієнтована на пошук та новаторство. У всі часи скульптурі було властиво зображати переважно живі істоти, особливо людей.

Скульптура – це вид мистецтва, заснований на принципі об'ємного, фізично тривимірного зображення предмета. Як правило, об'єкт зображення у скульптурі – людина, постановка її фігури у просторі, передача її руху, пози, жесту, світлотіньове моделювання, посилююча рельєфність форми, архітектонічна організація об'єму, зоровий ефект її маси, вагових відношень, вибір пропорцій, специфічних у кожному випадку, характер силуету є головними виразними засобами цього виду мистецтва [1, С. 2].

На вигляд скульптури ХХ ст. вплинули також зміни в оточенні людини та її способі життя. Наприклад, прості та прямолінійні форми сучасних громадських будівель зажадали узагальнених форм пов'язаної з ними скульптури. Найпоширенішим і найдоступнішим видом мистецтва у публічному просторі паблік-арту є графіті, монументальна графіка, інсталяційні проєкти та об'ємна скульптура. Мабуть, міську скульптуру можна було б віднести до мистецтва паблік-арту, маючи на увазі його безпосередню присутність у громадському просторі.

Мета статті – вивчення естетичних особливостей сучасної середовищної скульптури, її вплив на організацію суспільного простору, культурне та духовне виховання суспільства.

Виклад основного матеріалу. З появою таких сучасних тенденцій як інсталяції, ленд-арт, акціонізм, монументальна та монументально-міська скульптура більше не є єдиними у своєму жанрі, і в міському мистецтві з'явилася і нескінченна кількість нових і складно описуваних видів міської скульптури. За допомогою абстрактних форм виражають своє ставлення до навколишньої дійсності, неодмінно вступають у контакт з не підготовленим глядачем-пішоходом. Абстрактні скульптури врастають в урбаністичні пейзажі. Дуже часто не вистачає відповідного простору, який дозволяє скульптору виразно вписати свій твір у навколишній ландшафт.

Існують певні естетичні норми, за якими місцезнаходження такого елемента можливе з художньої точки зору [2, С. 24]. Доречним місцезнаходженням вуличних скульптур є:

- парки та сквери;
- дитячі майданчики;
- розважальні комплекси;
- спеціально відведені місця під відкритим небом.

Це можуть бути твори одного автора або різних, або зібрання скульптур різних епох, чи інші варіанти. Сучасний дизайнер архітектурного середовища проєктує не тільки умови для життєдіяльності, але й емоційну атмосферу, «дух місцевості», сценарій емоційних переживань. Існує необхідність поповнити арсенал засобів дизайнерів архітектурного середовища за рахунок запозичення методів сучасного мистецтва [3, С. 171].

Увага до дизайну міських просторів, місць, де відбувається публічне життя, зумовлена прагненнями покращувати соціальну комунікацію, а також поліпшувати якість міського життя загалом.

Скульптура не створює віртуальний простір, відкриваючи вікно в безмежність, а займає місце, рухається, накладається на локацію або змінює її. Скульптура займає реальний геопростір та є одним із важливих художніх засобів візуальної інтеграції міських локацій. Міська скульптура є ключовим елементом у реалізації дизайн-стратегій щодо облаштування публічних просторів на концептуальній основі нового урбанізму, спробі узгодити вертикальне та горизонтальне місто.

Рис. 1. Скульптура «Щедрий кіт»,
м. Черкаси, Україна

Рис. 2. Скульптура коту на
балконі готелю,
м. Черкаси,
Україна

Міські скульптори шукають оригінальні дизайн-рішення для перетворення звичних практик міського життя на більш різноманітні. Наслідком цього є те, що знайомий простір мешканці сприймають по-новому, він «оживає». «Оживляючи» публічні місця, арт-митці сприяють виникненню просторової зацікавленості містян. Міська скульптура впливає візуально та змістовно, спонукає до сенсів. Для скульптури стають суттєвими також «інші» виміри, що вкорінені не у фізичному, а в емоційному та інтелектуальному середовищах.

Яскравим прикладом таких скульптур є скульптура «Щедрий кіт», яка розташована у парковій зоні (рис. 1) та скульптура коту на балконі готелю «Слов'янський» (рис. 2) у м. Черкаси. Скульптура «Щедрий кіт» призначена для збору коштів для безпритульних тварин. Перехожі охоче роблять свій вклад у добру справу, а не тільки отримують позитивні емоції від споглядання скульптури. Скульптура є не тільки міською атракцією, а ще дає можливість

взяти участь у добрій справі. Скульптура коту на балконі готелю «Слов'янський» приваблює туристів та робить міське середовище більш привабливим та містить у собі певну легенду, яку із задоволенням переповідають відвідувачам. Є випадки, коли скульптура несе у собі сакральний сенс як от скульптура «Бичку-Годувальнику» у м. Бердянськ (рис. 3). У часи Другої світової війни та післявоєнні роки бичок як основний улов риболовецьких промислів врятував містян від голоду. Однак у 70-х роках минулого століття ця рибка зникла. Після чого містяни вирішили, що було виловлено весь об'єм цієї риби, тому було вирішено на знак подяки встановити пам'ятник. Після цього популяція азовського бичка почала поступово відновлюватись.

Рис. 3. Пам'ятник бичку-
годувальнику,
м. Бердянськ, Україна

Рис. 4. Скульптура «Не падай
духом», м. Берген, Норвегія

На рис. 4 наведено скульптуру «Не падай духом», яка знаходиться у м. Берген, Норвегія. Тут ми вже бачимо більш психологічний сенс. Її призначення підтримати моральний дух людей та віру у те, що як би важко не було, з будь-якої ситуації є вихід, навіть якщо здається, що його немає. «Життя складне, однак воно того варте!» – ось в чому сенс подібних елементів у міському середовищі. Вони здатні поліпшувати психологічний стан людей. Багатьом цього часто не вистачає.

Споглядання цих фігур може спонукати глядачів до переоцінки власних цінностей. Міська скульптура вирішує завдання творчої трансформації одноманітних міських просторів, урізноманітнює ритміку міської «тканини вулиці». Однією з найважливіших функцій міської скульптури є створення сенсу місця, міських локацій,

встановлення композиційної ритміки із забудованим середовищем. Через поєднання з архітектурою міська скульптура покликана зробити місце унікальним, сформувати неповторність [4, С. 2].

Найвідоміша пам'ятка м. Вроцлав – **Перехід 1977–2005** (рис. 5): з одного боку дороги під землю йдуть мама з коляскою, робітник, кілька службовців. З іншого боку – з-під землі з'являються зовсім інші люди. Виявляється, що це пам'ятник людям, які пережили військовий стан, запроваджений у Польщі в грудні 1981 року. Люди, що йдуть під землю і повертаються на світ з небуття, символізують поляків, які не здалися.

Рис. 5. Пам'ятник анонівному перехожому, м. Вроцлав, Польща

Це найвідоміший пам'ятник м. Вроцлав. Його автор – польський скульптор Єжі Калина. Цей пам'ятник розташований всього за шістсот метрів від центрального вокзалу міста. Він давно є обов'язковим пунктом туристичної програми, а для місцевих жителів він є невід'ємною частиною міського пейзажу.

Чотирнадцять бронзових постатей: люди входять під землю з одного боку проїжджої частини та виходять з-під землі з іншого. Вони зачаровують реалістичністю образів: фігури виконані у натуральну величину, їх образи насичені деталями, предметами побуту – сумочка, дитяча коляска, окуляри. Для цих скульптур характерна багат шаровість образу, що викликає масу асоціацій у перехожих. Композиція присвячена періоду воєнного стану. Відкриття пам'ятника відбулося у 24-ті роковини його запровадження, у ніч із 12 на 13 грудня 2005 року. Він символізує

найсерйозніші зміни у житті Польщі й те, що «темні» часи закінчилися.

Висновки. Стрімкий розвиток сучасних інженерних потреб міста нерозривно пов'язаний із його образною складовою. Саме в цій сфері відбувається синтез пластичного мистецтва з функціональними завданнями, що дозволяють вирішувати не тільки інноваційні питання та поєднувати нові технологічні прийоми, а й дозволяє сприймати міське середовище як сучасний, комфортний та емоційний простір. Скульптура може бути не тільки об'єктом мистецтва, а й центром тяжіння як для місцевих жителів, так і для туристів, що позитивно впливає на бюджет міста.

1. Вергунов С. В. Скульптура, як об'єкт промислового дизайну. *Вісник ХДАДМ*. 2011. № 4. С. 4–6. 2. Кузьміна Г. О. Сучасна паркова скульптура в міському середовищі. *Проблеми розвитку міського середовища*. 2012. Вип. 7. С. 127–132. 3. Тюрікова О. М., Погорелов О. А. Арт-дизайн в сучасній проектній практиці дизайнерів архітектурного середовища (ДАС). *Проблеми теорії та історії архітектури України*. 2016. № 16. С. 119–123. 4. Фесенко Г. Скульптура в міському дизайні: мистецтво артикуляції просторів. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип. 39, Т. 3. С. 28–34.

REFERENCES:

1. Verhunov S. V. Skulptura, yak ob'iekt promysloвого dyzainu. *Visnyk KhDADM*. 2011. № 4. S. 4–6. 2. Kuzminova H. O. Suchasna parkova skulptura v miskomu seredovyschi. *Problemy rozvytku miskoho seredovyscha*. 2012. Vyp. 7. S. 127–132. 3. Tiurikova O. M., Pohorelov O. A. Art-dyzain v suchasnyy proektnyy praktytsi dyzaineriv arkhitekturnoho seredovyscha (DAS). *Problemy teorii ta istorii arkhitektury Ukrainy*. 2016. № 16. S. 119–123. 4. Fesenko H. Skulptura v miskomu dyzaini: mystetstvo artykuliatsii prostoriv. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*. 2021. Vyp. 39, T. 3. S. 28–34.

Harkusha V. S., Candidate of Engineering (Ph.D.), Associate Professor, Symonov S. I., Candidate of Engineering (Ph.D.), Associate Professor (SHEI «Pryazovskyi State Technical University», Dnipro, harkusha_v_s@pstu.edu ; simonov_s_i@pstu.edu)

MOTIVATING SCULPTURES AS AN ELEMENT OF THE URBAN ENVIRONMENT

The role of modern urban sculpture in the formation of urban space and its influence on the social, cultural and aesthetic components of the urban environment is investigated. It is noted that the beginning of the 20th century was marked by the birth of avant-garde ideas, which was also reflected in sculptural art. The article presents an analysis of some modern sculptures as an element of the urban environment. The main functions of sculpture as an element of urban development are determined. Locations where the placement of modern sculpture is appropriate are considered. Images of the most famous modern sculptures are presented, which have an aesthetic and motivating function, as well as those that have a sacred meaning. The main types of influence of modern sculpture on the psychological and mental state of people are identified. Modern urban sculpture not only performs a decorative function, but also contributes to the spiritual enrichment of society, creates meanings, and shapes the special emotional mood of the city. The main trends in the development of street sculpture are considered, including the influence of architecture on its form and style. It is shown that sculptures can carry sacred, social, or psychological meaning, stimulating reflection and interaction with citizens. Examples of iconic urban sculptures are given, such as the "Generous Cat" in Cherkasy, which performs a charitable function, the monument to the "Nursing Bull" in Berdiansk, which preserves historical memory, and the composition "Transition 1977–2005" in Wroclaw, which reflects political changes in Poland. The importance of integrating sculpture into the urban environment, taking into account aesthetic norms and modern urban strategies, is emphasized. Key locations have been identified for placing sculptures that harmoniously blend with the architecture and provide emotional interaction with the space. It is concluded that urban sculpture is not only an important element of art, but also a tool of social communication, which contributes to the harmonization of urban space and the creation of a unique identity of the city.

***Keywords:* sculpture; public-art; park area; urban environment.**